

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta. Fora d'Espanya: dues pessetes.

Redacció i Administració

General Barceló, —1.—2.º

PALMA DE MALLORCA

LA AURORA

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.—Ca-Jamo Andreu Alcover, Plaça del Palau, 2.

A Palma: Llibreria d'En Guasp, Morey, 6.—Taller d'encuadernacions d'En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria Ernest Frau, Brossa.—Llibreria d'Alomar y Fontdevila Brossa.

Surt cada dissapte per donar ventim i altres herbes a n-es qui s'ho guany

Parla En Revenjoli. Escolta i oïren

Serronada

N'haurem de donar una an aqueys anticlericals caps-verjos, pitja-olives, biduins, tarambanes, bréndoles i potenes perque seguixen tan xerecs i esgarrats com sempre. Es ver qu'aqueixa setmana es de Mallorca, es paperots que publiquen, no posen [gayre cosa; se veu que duen xètica i ses ombres ben mortes, i fan cara d'haver venut a espera i que's torts volen baixos i que passen rutzel-la a les totes. Ab tot i això es del cas donar-los sa mica de serronada, que sempre los será bona. Es lo que necessiten es gran toixarruts, a veure si arribaran a entrar en reflexió. ¡Hala, idò, si'ls asseronam una mica!

I

Segueixen ets eclipsis i esclips entre republicans

Segueixen, gracies a Deu, duguentse bandera negre es republicans historics que capitaneja D. Jeroni Pou i que parlen per boca de *El Ideal* i llavò es republicans radicals i socialistes que tenen per orga s'*Obrer Balear*. *El Ideal* dedica casi tota sa primera plana a llevar sa pell an es radicals i socialistes fent veure que no saben que's pesquen, que son uns apassionats, que no entren pe'ses astes, injusts, calumniadors, que hu volen tot per ells, i res p'ets altres. I té moltíssima de raó *El Ideal*.—Pero llavò mos surt s'*Obrer Balear*, i mos enfloca dues planes mortals contra's republicans historics i contra *El Ideal*, acusantlos de desbaratadors i esveïdors des partit republicà, de venuts a sa monarquia, de negociants desenfreïts i altres moixonies per l'estil.

Ab tot i això es bo de veure que sa causa de sa República a Mallorca se fa molt envant per arribar prest an es... cementeri... civil, com se suposa, això es, an es carnatge, que's allà ont li correspón estar.

II

Un testament hermós que fa anar mal aixemusos ets anticlericals

Se parla molt aqueys dies de sa mort d'un senyor de Bilbao, don Jusep Bulfy i Bengoa, que li trobaren demunt un testament molt original, pero molt ben pensat i idigne de tota alabansa de tota persona digna. Sembla qu'aquest senyor com era al-lot, campava tan prim sa seua familia, que ses Conferencies de St. Vicens de Paul los havien de socórrer; pero com'ell va esser gran, comensà a fer feyna i destexinarse per dur busques an es niu, i ses coses li digueren tan bé, que se va forrar, pero de bona manera, Va esser molts d'anys administrador des periòdic catòlic de Bilbao *El Vaseo*; era un entusiasta de sa Prensa Catòlica; i, coneixent ses dificultats ab qu'aquesta ha de lluitar, se'n ha recordat dins es seu testament. Vetassí com ha distribuïda sa seua fortuna:

Pessetes

A diferents i determinats convents i Ordes Relligioses, dedicades a s'instrucció i a sa caritat.	400.000
Per refer i compondre esglesies.	225.000
Pe'ses Conferencies de St. Vicens de Paul.	230.000

Per Patronats d'Obrers i Establiments de Beneficencia	85.000
P'es Sants Llocs de Terra Santa.	10.000
Per varis dependents seus antics i altres persones efectes.	93.950
Per propaganda de llibres bons, qu'anomena	100.000
Per varies Entitats catoliques-politiques.	8.500
P'es diaris catolics	
«Correo Español»	125.000
«Correo de Guipúzcoa»	25.000
«Pensamiento Navarro»	25.000
«Gaceta del Norte»	10.000
«Correo Catalán»	10.000

Puja tot. 1.397.450

Com veys, el Sr. Bulfy ha pensat en tothom, pero ab-e qui ha pensat més es ab sos pobres. Sa gran tapada pe'ses Conferencies de St. Vicens de Paul, es tota per ells; p'es pobres es també tot allò que deixa per Patronats d'obers i Establiments de Beneficencia; p'es pobres vé a esser s'altra gran tapada de 400.000 pessetes per Convents i Ordes Relligioses que's consagren a s'instrucció i caritat zen benefici de qui més que des pobres? per que aquelles Ordes, compostes en sa gran majoria de gent pobre, se puguen consagrar a fer bé an es pobres, instruintlos, assistintlos si están malalts, a cuydarse des repets que ja no poden fer feyna i d'ets infants, qu'encara no'n poren fer. També pensa ab sos seus criats i dependents, lo qual es digne també de tot elogi; i llavò se recorda d'aqueixa partida de diaris catòlics, molts d'ells carlistes, perque hu era el Sr. Bulfy, tots ells benemerits de l'Esglesia i d'Espanya.

An es parèixer, aqueix testament havia d'inspirar, quant no admiració, respecte al manco, an es paperots anticlericals, perque el Sr. Bulfy feya us des seu dret, aqueix dret tan sagrat devant totes ses persones decentes, de deixar lo seu an es qui li don la gana, mentres un no perjudica hereus naturals, com no'n perjudica cap el Sr. Bulfy perque no'n tenia. Idò es paperots anticlericals, entre altres, es nostro republicanot *El Ideal*, surten treguent foc p'es quixals contra aqueix testament, arribant *El Ideal* a suposar, es gran noningú, que «la mitat per lo manco» d'això que deixa el Sr. Bulfy «es robats», i que «si no hu robà ell», «e-hu robà son pare, o es seu padrí o qualeún altre des seus antepassats». Ah idò? Així les gasten es paperots republicanots i anticlericals! Com se suposa, si el Sr. Bulfy, en lloc de deixar tot quant tenia p'es pobres i periòdics catòlics, en lloc de deixar tants de mils a persones i Institucions catòliques per que hu repartesquen an es pobres, per que fassen bé an es pobres, e-hu hagués deixat a ses socièdats republicanes i an es paperots republicans per que moguessen revolucions contra l'Esglesia i contra Espanya i hu fessen anar tota través, a-les-hores es testament del Sr. Bulfy sería sa cosa millor del mon i tal senyor es primer homo de la terra, un héroe per l'estil d'En Ferrer i Guardia, capitá de lladres, i incendiari i assassins i Deu des republicans.

Devant aquesta moneya que duen ets anticlericals sobre es testament del Sr. Bulfy, vé a sa boca tot d'una aquell adagi: *La mel no es feta per la boca de l'ase.*

III

Raig de blasemies

Les tira es paperot republicanot *El Ideal* de dissapte contra Deu, fent befa del cel, del purgatori i de l'infern, dient que no vol anar an el cel perque per for-

sa s'hi han de fastidiar per lo fat qu'ha d'esser viuirehi ab sa gent ordinaria i antipática que hi ha d'haver; i que no vol anar an el purgatori tampoc perque tan-meteix no li arribaria cap sufragi i llavò per fi de festa hauria d'anar a parar an el cel; i per lo meteix se'n vol anar a l'infern perque allà hi ha de fer bon viuire ab el dimoni, qu'es segur que tracta bé tots es seus amics, es qui an el mon li han aydat a fer guerra a Deu; i que allà a l'infern per forsa e-hi ha d'haver sa gent més divertida i xelesta del mon, ab-e qui hi ha de fer un viuire de primera.—Un s'escarrufa de lletgir aqueys raigs de blasemies, arrieses, animalades i barbaritats. Qui deu esser es malanat, es miserable qu'ha feta aqueixa vomitada demunt es periòdic republicà, tan pudenda, tan oyosa, tan infame?

¿No sap aqueix miserable que sa visió beatífica de Deu, en que consisteix el cel, es una alegria, un goig, una gaubansa infinita, lo unic que pot omplir es nostro cor i aconhortarlo per a sempre, gaudint infinitament, sense que sia possible que may per may puga minvar aqueix goig infinit ni brollar dins es cor des benaventurats es més petit desitx, que no'l vegen infinitament satisfet ab sa visió beatífica de Deu? ¿No sap aqueix miserable de republicanot, que'l dimoni no'n comanda de l'infern, que hi es atormentat el dimoni dins l'infern molt més que no es condemnats? Sí, gran blasfem de republicanot! ¡Deu es es Senyor de l'infern! ¡L'infern Deu l'ha fet per castigarhi es dimonis i ets homos que en vida no l'han volgut servir ni amar! ¡A l'infern no hi van més que per patir horriblement, infinitament, per tota una eternitat!—¡Ay de tu, escriguedoretxo republicanot! ¡que t'hi sortirán i que t'hi sortirán de salades aqueixes horribles blasemies contra Deu i contra'l cel, si no't converteys d'hora i i no'n fas penitencia! ¡Quin cop de forca te'n durás d'En Barrufet tot d'una qu'haurás fet es bategot i caygues de cap dins l'infern! ¡Malanat, més que malanat! ¡Miserable, més que miserable!

IV

Raig de mentides

N'está fereit un articletxo que posa dissapte «*El Ideal*», dient que no es ver que «es catolicisme desde sa venguda de Jesús, es estat es llibertador de sa dona» i que «desde sa trista condició d'eselava la dignificá elevanta a companya de s'homo». ¿Vol dir no es ver això, o gran escriguedoretxo republicanot? Veyam, donaune qualque prova! ¿Com es que no'n donau cap? Perque ¿aont vé anarvosne a retreure si sa dona es més o manco instruída i lliure a Inglaterra, a Alemania, a França, a Italia, an ets Estats Units i Repúbliques des centre i des sur d'America? I ¿que prova tot això, gran capcios? I ¿que no sabeu que totes aqueixes nacions sons cristianes; i que, maldement n'hi haja d'heretges, tota sa vida religio-sa que tenen, es de Cristo, es cristiana? ¿Per que no heu retretes ses dones des pobles gentils (mahometans, xinos, idólatres, etc.)? ¿Com no heu parlat de s'estat aont se troben ses dones dins totes ses nacions gentils? ¿Aont es sa llibertat ni s'ilustració de ses dones d'aqueixes miserables nacions paganes? ¿O no sabeu tampoc que totes aqueixes nacions heretges que citau, abanas d'esser heretges, eren catòliques, i que tots ets elements de civilisació que posseïxen, es que los conserven de quant eren catòliques? Sí, tot quant tenen de bo, les vé

des catolicisme! ¡i teniu sa poca alatxa, jo gran desenfreit d'escriguedoretxo! d'anar a dir que «ses nacions que més han progressat i aont més dignificada es sa dona», «son aquelles aont es catolicisme ha perduts més partidaris», aquelles «aont sa relligió domina més poc ses conciencias!» ¡Es una solemne mentida tot això! ¡Veyam, citat quines son aqueixes nacions, i veureu com vos farem mentider, i haureu de menjar más terra que tots es calápets plegats! ¿Qui vos ha enganat, germanet? ¡Massa's veu que'n teniu ben re-de-poc d'allò que frigen!— ¡Negú an el mon més que'l Bon Jesús ha ensenyada sa verdadera doctrina sobre sa dona! ¡negú més que'l Bon Jesús ha feta sa dona companya de s'homo! ¡negú més que'l Bon Jesús va treure sa dona de s'estat d'esclavitud en que's trobava i se troba encara per tot allà aont no's professa sa fe de Cristo, dins totes ses nacions paganes! I ¿qui conserva an el mon sa doctrina de Cristo, més que l'Esglesia catòlica? ¿Aont sería sa doctrina de Cristo, si no fos p'es Catolicisme? ¿En cantaríen galls ni gallines? Si vos jo escriguedoretxo de «*El Ideal*» no fósseu colossalment un ignorant, sabríeu tot això, i no amollaríeu aqueys enflays de mentides i de bajanades qu'amollau sobre ses dones.

V

Ben fet

Un tal D. Juan Monserrat, Mestre d'escola, segons veig, de Lluchmayor, republicà i no sé si també socialista, sorti s'altre dissapte demunt s'*Obrer Balear* fent de Pere Mateu contra un altre senyor de sa meteixa vila, D. Francesc Mulet, bon catolic segons sembla. En Monserrat li cercava sa llengo defiantlo a discurrir «ideals». Ido bé, En Mulet li ha enfloca da una contestació que fuma ab pipa i que val sa barba d'un soldat per lo contundent i engrunadora pe' ses costelles d'aquell Monserrat i a favor de s'ensenyansa cristiana i contra ses escoles layques i «ferreristes», de que's veu qu'es devot ferm En Monserrat. Ara veurem que replicará aquest an el Sr. Mulet, qu'ha posada ab evidència sa petulancia d'aquell elet republicà, i ha demostrat que la sap aguantar bé a sa ploma en defensa de sa bona causa. ¡Endevant, Sr. Mulet, per tant bon camí! Sa nostra enhorabona més coral! ¡Fora menarlos por an aqueys republicans i socialistes! ¡Si fins i tot es més grossos son «gran esglesia i pocs perdons», veyès qu'han d'esser es petits!

VI

Un altre èxit socialista

Es socialistes i republicans radicals de Ciutat son uns grans inimes de que allà, en lloc de pagar consum com fins ara, se pos un tant demunt sa carn que's consumeix i que ab això trega s'ajuntament lo que solia treure des consum. No tendríem res que dir que ells sostenguessen qu'això siga un desbarat. Aont e-hi molt que dir, es que socialistes i radicals pretenguen que ab això ells son es representants de s'opinió de sa pobrea, que's poble vulga lo que volen ells. Ara s'es vist que no hi ha un tal: dia 27 de novembre socialistes i radicals cridaren la gent per fer un *aplec* contra aquella forma de sustituir es consums posant es recárrec demunt sa carn. Si a Ciutat es possible fos estat contrari de tal forma de sus-

tituir es consum, seria acudit tothom, tota sa pobrea a s'aplec des socialistes i radicals. ¿E-hi acudi molta de gent? N'hi acudi tan poca que no pogueren fer s'aplec, no s'hi aplegá negú. ¿S'es vist may un triunt més colossal p'és socialistes i radicals?

VII

Es lerrouxisme va rota batuda

Se veu qu'En Lerroux i tota sa seua tropa dimonienea van de rota batuda, gracies a Deu. S'altre dia es seu diariot de Barcelona *El Progreso* posá un articlot d'una tal Rosari Acuña, una Mestra layca, propagandista revolucionaria i altres escossos. Aquest articlot era tot contra ets estudiants espanyols i ses mares d'ets estudiants, insultant mares y fiys de sa manera més grossera i més indigna. Si hu hagués escrit una trutja, no seria més brut. Com ets estudiants de l'Universitat de Barcelona se'n temeren avuy fa quinze dies, alsaren una protesta formidable, que va commoure tot Barcelona; arribá sa noticia de tal article infame a Madrid i a ses demés ciudats d'Espanya, i per tot ets estndiants protestaren d'aquella infamia lerrouxista, movent gran alguer a Madrid, a Saragossa, a Sevilla, a Valencia, a Bilbao, a l'Escorial, a Leon, a Salamanca, a Valladolid, a Malaga, a Cartagena, a Córdoba, a Lugo, a la Coruña, a Sabadell, a Tarrassa, a Palma de Mallorca, ¡vaja! per tot aquí ont e-hi ha centres d'Ensenyansa. ¡Quina gloria p'és lerrouxistes cridar-se s'antipatia d'ets estudiants de tota Espanya, i sebre-se manetjar ab tant de franc que ets estudiants de tota sa nació s'alsin contra's seu diari caporal *El Progreso*. Com se suposa, noltros n'estam contentíssims de que sa jovintut escolar espanyola, sa nació de demá, s'alsi contra's lerrouxisme i esclatin tantes de protestes contra ses barbaritats des paperot caporal d'En Lerroux. ¡Bé va sa cosa gracies a Deu! Es Fiscal de l'Audiencia de Barcelona ha denunciat aquell articlot infamiós; es Fiscal des Tribunal Suprem també hi ha dita sa seua, i han formada causa an aquella per tefe de N'Acuña. Sa Policia aná a ca-seua de Gijón, per posarla presa, pero s'auccella

va esser fuyta; se tirá dins França. Bé pot dir En Lerroux a l'hora d'ara:—*¡Malla llana té's pore per haverla de filar!* Es pore aquí es es lerrouxisme, com se suposa!

VIII

¿E-hu sentiú anticlericaletxos que vos figurau que's Catolicisme se mor?

¿Voleu sebre unes quantés de claricies des progressos qu'ha fets es catolicisme de l'any 1800 fins a 1900? A Inglaterra l'any 1800 e-hi havia 126.000 catòlics; l'any 1907 n'hi havia ja 2.180.000; ara ja n'hi ha més.—A Alemanya l'any 1800 n'hi havia 6.000.000; ara n'hi ha 20 milions 321.441.—A Holanda l'any 1800 n'hi havia 300.000; ara n'hi ha 1.822.000. A Suïssa n'hi havia 420.000; ara n'hi ha 1.822.000. A Rumania n'hi havia 16.000; ara n'hi ha 150.000. A Bosnia-Herzegovina n'hi havia 25.000; ara n'hi ha 298 mil. A Bulgària n'hi havia 1.300; ara n'hi ha 23.000. A Servia n'hi havia 6000; ara n'hi ha 20000. An ets Estats Units n'hi havia 100.000; ara n'hi ha 22 milions 587.097. An el Canadà n'hi havia 160.000; ara n'hi ha 2.250.000.

¿E-hu veys, grans caps-verjos d'anticlericaletxos, com es Catolicisme, gracies a Deu, no va per avall, sino quart creixent a les totes? No mancabam es catòlics, sino que cada dia som més, gracies a Deu.

XI

¿l s'Animalot pudent?

Fa quinze dies que no dugué res de particular contra sa Relligió, capellans i bones costums, ni mos anomenava per res, gracies a Deu. Ara dissapte passat posa unes quantes guitzeries contra noltros, tan fades i estantisses i recaufades, que no paguen es tir. Una contarella hi fa es ridícul Pinyol pinyolíssim, pornogràfica p'és quatre vents, ab apariencies d'infensiva.—¿Se'n poren fiar gayre de s'*Animalot pudent*? Tant com d'unes cases qui cauen. Qui se'n fiy, s'esposa a dur-se'n un mal porro i s'aumut p'és cap. Veym molt mal de fer qu'ell s'arrip a compondre de rel.

a l'Inquisició aqueix *Memorial*; i, oits es parers de varis Consultors, l'Inquisidor General, Giudice, desde Marly (France), aont se trobava, dia 30 de juliol de 1714 condemna aquest *Inform Fiscal*; i tres Conseyers de la Suprema Inquisició fan publicar sa condemnaçió dia 15 d'agost a totes ses esglesies de Madrid. Aqueix fou es derrer acte d'energia del Sant Ofici. El Rey e-hu prengué molt tort; mana an es Conseyers de la Suprema revocar aquell edicte, i a l'Inquisidor General que renunciy es càrrec, i se passa p'es cap de reformar l'Inquisició; pero l'Inquisició se servá forta sense aflijar ni un pel. Pujá llavò es Ministre Alberoni, i se girá's vent. Giudice torna a Espanya com Inquisidor General, s'edicte no's revocá; s'*Inform Fiscal* queda condemnat; i passá més envant encara l'Inquisició: processa En Macanaz, que, per por de mosques, s'era tirat dins França, se'n guardá prou de venir a respondre a ses acusacions que hi havia contra ell d'heregia i apostasia. Li emparen (embarguen) es bens, llibres i correspondencia, i per no haver comparegut, queda escornicat i declarat sospitós en la Fe. No torná a Espanya fins l'any 1748, que's Govern el feu venir per posarlo pres, i le hi tengué fins poc abans de morir l'any 1760 (*Heterodoxos*, III, 47-52).

Seguí l'Inquisició menant ben associats «judaisants», «iluminats», bruixots, fingidors de miracles, llagues i visions, blasfems, casats ab dues, tres i quatre dones, «relaxantne» molts pocs an es Bras Civil, imposantlos presó, assots, dijuns i altres penitencies (id. ib. p. 90-95).

Arribá l'any 1760, que puja an es trono el rey En Carles III, personalment piadosíssim, pero que's pot dir d'ell que's passá la vida cassant i mantenint i fent comandar uns Ministres de certa talla, pero venuts a s'impiedat i an es fondo inimics mortals de l'Esglesia. Així era molt natural que hu fossen també de l'Inquisició. Veyent que no era possible llevarla cop en sec, comensaren a preparar la cosa per llevarla ab el temps, i hu conseguiren. Aprofitaren sa primera avinentesa que tengueren per humiliarla i potetjarla. La «Sagrada Congregació de l'Indic», posada del Papa per condemnar es llibres dolents en condemna un, «Esposició de sa Doctrina Cristiana» de Mesenghi, l'any 1761. Rep es Nunci del Papa a Madrid s'edicte de condemnaçió, i l'enviá a l'Inquisidor General, i aquest el publica. Idò bé, el Rey e-hu prentan tort, que prohibeix sa publicació de tal edicte. L'Inquisidor protesta afirmant que lo que'l Rey havia fet, era «irregular i contrari a s'honor del St. Ofici i a s'obediencia deguda an es Cap de l'Esglesia». Bona la va haver feta l'Inquisidor! El Rey el desterra a un monestir, tretze llegos enfora de Madrid. L'Inquisidor s'acoquina s'humilla demana perdó de tot lo qu'havia dit que «desdigués de sa seua sumissió cega an es preceptes sobirans». Tan poca cosa com aquest foren ets altres Magistrats de la Suprema Inquisició, i Carles III els-e perdoná amenassantlos ab so seu «royal enuig» per poc que's desmandassen.—Aquell dia quedá morta l'Inquisició espanyola; seria estat molt millor p'és seu bon nom qu'aquell dia meteix hagués acabat. Poc després Carles III la privá de publicar cap edicte ni «indic espurgatori» de llibres dolents sense permis seu o des Consey de Castella i de prohibir cap llibre en nom del Papa, i li maná que'ls-e prohibis per autoritat propia, com si tota s'Autoritat que tenia l'Inquisició pe'sa censura de llibres i en lo demés de s'orde espiritual, no l'hagués tenguda del Papa i de negú pus que del Papa. I passá més envant Carles III; l'any 1768 privá l'Inquisició d'entendre en ses

causes que no fossen estrictament d'heregia y apostasia! Així no pogué dir res an es masons (Garcia Rodrigo, II, 230), que's deyen catòlics i que tenien per cap es meteix Comte d'Aranda, primer Ministre de Carles III. Aixellada l'Inquisició de tal manera, no es estrany que no procesás es Metropolitanos de Burgos i Saragossa i ets Ordinaris de Tarassona, Albarracín i Oriola, que hu mereixien per jansenistes, pero que tenien bo ab la Cort ni es estrany que no procesás es Ministres del Rey, Aranda, Roda, Floridablanca i Campomanes, contra'ls quals rebé denuncies gravíssimes de fets que demostraven sa gran impiedat de tots ells. Només s'atrevi a processar l'any 1775, un tal Olavide, un gran amic de Voltaire i camarada de N'Aranda i En Roda, que no s'amagava de res, i se deixá agafar. Declarat heretge, el desterraren a 40 llegos de la Cort ab vuyt anys de reclusió dins un convent i confiscació de bens («Heterodoxos», III, 181, 205-210; Vic. Lafuente, «Hist. de las Sociedades Secretas en España», I, 132-136).

En temps del rey En Carles IV encara la cosa sa posá pitjor p'el Sant Ofici, puys se'n apoderaren es «jansenistes» aquells heretges endimoniats que tan assotaren l'Esglesia de Deu durant es sigles XVII i XVIII, i que mos venguereu de França ab sa dinastia borbònica; eren de s'escuma de sa pesta perque duyen es mal ben amagat. Com l'Esglesia les condemnava, més sa proclamaven ells es millors catòlics de baix de la capa de Deu. Ab ells mos entrá també's volterianisme i s'enciclopedisme (guerra solapada a tot lo que fés olor de catolicisme) i s'enmaleí i cresqué horriblement es regalisme (sistema de posar sempre s'Autoritat Civil demunt l'Esglesia i fer esclava l'Esglesia de s'Estat).—I ¿com no aturá l'Inquisició que mos entrassen aqueixa partida de pestes? Senzillament perque s'Autoritat Civil, en lloc de ferli costat a les totes, com n'hi feya durant es sigles XV, XVI i XVII, aná apoc-poc fermantli ses mans i tapantli sa boca, i acabá per aficarhi una partida de polissardos per que fessen d'Inquisidors, allá ont tots havien mester processar i condemnar per heretjes reconstrats. Bé porien dir d'ells: «A bon gats han comanat es formatge!»—Desde's moment que's filats de l'Inquisició només aturaren ets auccells petits i no es grossos, lo qual fone per culpa des Poder Civil, l'Inquisició deixá d'esser lo que era estada fins llavò; deixá d'esser una barrera que negú passava. La passaren es grossos, i ja's cuydaren ells a sa primera avinentesa d'obrir de pinta'n-ample per que passás tota sa faramalla.—¿Figurau ara lo que havia d'esser l'Inquisició en mans de jansenistes i volterians! Jansenista era D. Manuel Abad i la Sierra, Inquisidor General desde 1792 fins a 1794 («Heterodoxos», III, 181, 204; Garcia Rodrigo, II, 123); Secretari era de la Suprema Inquisició aquell gran noningú d'En Llorente, més que jansenista, més que protestant, afronta de s'Estat Sacerdotal, masó de set soles, volterió rematat, traydor a la Patria, autor d'una partida d'obres infames i que ab historia tenia per retgla mentir com l'ànima de Judes («Heterodoxos», III, 178, 179, 418-27); Consultor i Oracle de la Suprema Inquisició era D. Joaquim Llorens Villanueva, jansenista fins an es moll d'ets ossos i qu'eserigué, entre altres, una obra baix des titol «Mi despedida de Roma» (jse despedida de s'Autoritat del Papa! ¡es es camí que han fet sempre tots ets heretges!).

Entre dos Inquisidors Generals jansenistes i altres erbes, n'hi hagué un qu'era un sant homo, es cardenal Lorenzana, Arquebisbe de Toledo. Pero ¿sabeu que li succeí per haver admeses l'any 1796 tres denuncies contra

DE TOTES ERBES

Més carabassencades des republicanetxos de Söller

Segueix sa carabassencada 15^a d'aqueys republicanetxos contra l'Inquisició, que no'n saben res pus que ses arriesses que n'han sentides dir dins ses llogias massòniques o lletgides demunt paperots anticlericals.

Escoltau, idò, grans republicanetxos, i veureu qu'era l'Inquisició i perque acabá dins Espanya.

§. 4.

Acaba s'uyada d'auccell demunt s'història de l'Inquisició espanyola.

Seguí el Sant Ofici de l'Inquisició durant es sigle XVII aturant que no entrás dins Espanya cap classe d'heregia, esveint tots ets errors contra la Fe que hi rebrotinassen.

Sa derreria d'aqueix sigle hi hagué sa célebre qüestió d'ets etsisos del rey En Carles II, qu'ha servit an ets inimics de l'Inquisició per amollar contra ella molts de desbarats, mentides i bajanades. Es ver que'l pobre Carles II, malaltis tota la vida, arribá a creure qu'estava etsisat, i que's seu confés Fr. Froylán Diaz també s'ho figurá; pero també es cert que, consultats de part del Rey l'Inquisidor General, Rocaberti, Arquebisbe de Valencia, i es Consey de la Suprema inquisició, contestaren que'l Rey deixás anar aqueixes idees d'ets etsisos, i no cercás altres remeys p'és seus mals que comanarse a Deu i a sa Medicina; i també es cert que l'In-

quisició processá llavò es Confés de Carles II per haver fets fer exorcismes a un frare, Vicari d'unes monjes de Cangas, y esser anat a demanar coses sobre sa salut del Rey a un parey de donetes de Madrid que no anaven bé descapiles havia exorcisades un caputxi alemany, Fr. Maure Tenda.—Processat es Confés, la Reyna, perque la Reyna la duya d'ell, volia, fort i no't mogues, que'l condemnassen; pero, l'Inquisició, com tot estigué aclarit, trobá que pertocava absoldre'l, i el va absoldre (Garcia Rodrigo, III, 291-319).

Esveida sa gloriosa dinastia d'ets Austries ab sa mort de Carles II, pujá sa des Borbons, francesa, i tot doná una girada dins Espanya. Es fundador de sa nova dinastia, En Felip V, vengué ben jovenet encara, ben prevengut contra l'Inquisició; pero, quant hagué vista la cosa d'aprop, com no tenia res de beneyt, va girar es cayre a sa pedra, va fer uns altres contes. D'orde seua, l'any 1713 es Fiscal des Consey de Castella, D. Melción Macanaz, replegá tots ets agravis que la Cort d'Espanya pretenia haver rebuts de la Curia Romana (el Papa) i de sa Nunciatura, i estengué un *Memorial* de 55 punts, farcit de desbarats i atrocitats contra's Cànon (lleys de l'Esglesia), s'història i sa constitució interna de l'Esglesia, i el presenta com *Inform* an es Consey de Castella dia 19 de desembre (1713). Un Conseyer, D. Lluís Curiel, delata

En Godoy, célebre Ministre de Charles IV, com-e peccador públic i escandalós i per sospites fundades de qu'era ateu i casat ab dues dones vives? ¿Sabieu que'ls-e succeí an es Cardenal Despuig, mallorquí, i an el Bisbe d'Avila, Muzquiz, qu' empenyien es Cardenal Lorenzana per que formás causa an En Godoy? Ido qu' En Godoy los desterrá tots tres, com e-hu va sobre, l' any 1797, i posá un Inquisidor General de la seua, D. Ramón Jusep de Arce, tan polissó com ell jansenista remetat («Heterodoxos», III, 219-20; Garcia Rodrigo, I, 129).

An aquell temps sa Marquesa de Montijo tenia una cassoleta (tertulia) a ca-seua, de pinyol vermey, aont se reunien es Mitrats de Cuenca i Salamanca, i un estol de canonges jansenistes. La cosa s'arribá escandayar, es Nunci dona part a Roma, i l'Inquisició s'hagué de moure per tapada; pero ¿com havia de fer res, si ets Inquisidors de Madrid eren tan jansenistes i volterians com es reus? Per aixó an aqueys els-e passaren ab aygo beneyta. També hi passareu es Mitrat de Murcia i Cartagena, acusat de jansenista ab molt de motiu.—A tan arribá es desenfreiment d'aquells Inquisidors, que llevaren de s'«Indic de llibres prohibits» ses obres d'En Nicole, un des jansenistes caporals de Port-Royal («Heterodoxos» III, 182-6).—Anys abans, En Godoy havia llevada de fet sa censura de llibres a l'Inquisició, manant que tots ets escrits en francès, que hu eren casi tots es qui nos entraven, se remetessen an es «Directors Generals de Rendes»; lo qual era lo meteix que dexarlos ses portes ubertes i que coreguessen per ont-se-vuya. L'any 1805 se funda un Jutjat d'Imprentes, independent de l'Inquisició, per «protegir sa Relligió i ses bones costums», i l'encarreguen a un capellá volterí, D. J. A. Melón («Heterodoxos», III, 254). L'any 1792 se posen de Reyal Orde dos Revisors de Duanes per regonèixer es llibres que entraven pe'sa frontera, i dir quins havien de passar, i quins no; idó aqueys dos Revisors e-hu dexaven passar tot per malicia o por ignorancia. Així no es d'entranyar qu'entrassen llibres dolents a forollons, que empestaven sa classe alta i sa gent de carrera; i, empestats aqueys, forsat s'havia d'empestar tota sa Nació («Heterodoxos», III, 255).

Esclata, sa primeria de l'any 1808, sa vergonyosa «conspiració de l'Escoorial» i es «motid'Aranjuez»; Charles IV renuncia sa Corona, passantla an es seu fíy Fernando VII; En Napoleon I afica una partida de cossos d'exèrcit dins Espanya ab s'escusa d'anar a prendre Portugal, i a lo millor se declara Senyor d'Espanya, logrant que Charles IV i Fernando VII renunciin sa corona a favor seu, i ell la dona an es seu germá En Pep «Botelles». Apoderat s'exèrcit francès de Madrid dia 22 de mars (1808), lo endemá l'Inquisidor General, D. Ramón Jusep de Arce, renuncia's seu càrrec i se passa an es francesos. En Napoleon dia 4 de desembre de 1808 suprimeix l'Inquisició i li confisca tots es bens. En Llorente, que també s'era passat an es francesos, queda encarregat d'ets Arxius de l'Inquisició, aont fa gran destrossa per que no li puguen destapar es seus embuys i mentides, de que farceix sa seua célebre «Historia Crítica de l'Inquisició», que no's més qu'un entrunyellat de mentides, calumnies i enfamies («Heterodoxos», III, 418-27; Garcia Rodrigo, III, 368). En Napoleon se creya ferse popular suprimint l'Inquisició, i succeí que's seu Decret només se cumplí allá ont comandaven es francesos. Com tota Espanya s'alsá contra aquell infame invasor i usurpador, esclatant per tot aquella epopeya gloriosíssima de sa guerra de

s'Independencia.—ses «Juntes de Defensa» contra's francesos que's formaven per tot arreu, restablien per tot l'Inquisició, i sa «Junta Central» proposá per Inquisidor General el Bisbe de Orense; sa Regencia dia 1 d'agost 1810 mana an es Conseyers de la Suprema que tornin funcionar (Garcia Rodrigo, III, 474-6, 368-70; («Heterodoxos», III, 459).—Ab aixó se reunixen ses Corts de Cadiz d'una manera ben irregular, aont, a consecuencia de manyuelaments indignes, logren cert predomini es jansenistes, regalistas i liberals, casi tots masons, iniciant una guerra rabiosa, pero solapada, a l'Esglesia. Ses Corts anomenen una Comissió de cinc per que donin parer sobre lo que s'haja de fer respecte de l'Inquisició. Quatre d'aquells cinc proposen que's restablezca tal com estava primer (Garcia Rodrigo, III, 310-1). Es liberals queden esglayats, i a forsa d'enforinyar i recapitolar, conseqüeixen qu'alló pas a sa Comissió de «Constitució», composta casi tota de liberals. I aqueys i es jansenistes, a forsa d'embuyar fil i de treure-se es fret de peus, conseqüeixen que dia 22 de janer de 1813 ses Corts per 90 vots contra 60 suprimesquen l'Inquisició, sense fer gens de cas de ses Instancies que a favor d'ella presentaren ets Arquebisbes de Santiago i Saragossa, es Bisbes de Salamanca, Segovia, Placencia, Albarracin, Astorga, Mondoñedo, Tuy, Ivisca, Badajoz, Almeria, Cuenca, Lleyda, Tortosa, Urgell, Barcelona, Pamplona, Terol, Cartagena, Orense, Oriola, Mallorca, St. Marc de Leon i Vich, es Governadors Esglesiásticos de Lugo, Leon, Ceuta, Málaga, 25 Capítols Catedrals, sa «Junta Superior» de Galicia, ets Ajuntaments Constitucionals de Sevilla i Málaga, es de Santiago, Ponferrada, Poble de Sanabria i Orense, 17 Generals i bona part de ses nostres tropes («Heterodoxos», III, 459-74).—Tornat l'any 1814 Fernando VII a Espanya, lleva sa Constitució de l'any 1812, i posa de bell nou l'Inquisició, que va procedir ab una benignitat extrema, dirigit sa seua vigilancia d'una manera especial contra's llibres dolents i es masons; pero ets aucells grossos li escapaven, i així no era possible fer res de bo.—Ses coses i ets homos estaven tan malament, fone tan inepte i xerec En Fernando VII per comandar, s'absolutisme francès e-hu 'via des'sustat i desgavellat tot de tal manera, qu'aquella restauració des sistema absolut va esser un desastre horrorós; se fongueren com-e fum de formatjada totes ses esperances que's poble espanyol tenia posades ab aquell rey, i bastá un buf, s'alsament d'aquell poca-cosa d'En Riego ab s'estol de covarts que'l seguien, per tomar l'any 1820 aquell orde de coses, tornant pujar es liberals, jurant el Rey sa Constitució de 1812, i dia 9 de mars (1820) li feren firmar un decret suprimint l'Inquisició. Quant l'any 1823 caygueren es liberals, el Rey ja no aná de restablirla, i suprimida romangué, probablement per a sempre.

De tot lo qu'hem apuntat, se desprèn que l'Inquisició s'aguantá i servi per lo qu'havia de servir, tot es temps que's Govern i sa Nació la volgueren. Es dia que's Govern deixá de ferli costat, es qui estaven tocats des mal que l'Inquisició perseguia, pogueren comensar a fer atmósfera contra ella; i entre's Govern i ells aviat hagueren formada una corrent d'opinió contraria, i així quedá defeta aquella unanimidad d'opinió pública a favor d'aquell Tribunal, que va esser lo que l'aguantá durant es sigles XV, XVI, XVII i XVIII. Es dia que li faltá aquella unanimidad d'opinió pública favorable, l'Inquisició no pogué viure pus; per aixó acabá. Així com estaven ses coses d'Es-

panya sa primeria des sigle XIX, l'Inquisició ja era un anacronisme, un peix fora de s'aygo, que per forsa s'havia d'afegar. Per aixó va finir. ¿Que hi diuen an aixó es republicans de Sóller? ¿Per que no parlen? ¿Per que no proven de desmentirnos en res ni per res? ¡Vaja, grans republicans! ja veure si treys es vostro estam, es vostro bagatge històric? ¡Parlau, grans búgueres assolteyats, que Cristo parlava i estava a la creu! ¡Veyam si no vos sentirem sa veu pus! ¿Q'heu perdut es cantet de tot ab sa derrota que vos nò duguéreu an aqueixes derrereres eleccions? ¡Ah idó! ¿que vos pensáveu que no hi havia més que sortir a's mitx, fent de tarambanes pe' sa República i pe' s'impiedad? ¡Com-es-vel-la-rellissa enrrellissada, de republicans de Sóller!

A María Inmaculada

Zel vos demón; ¡O Deu Pare!
per parlar da vostra Fia;
y a vos, Fill, sabiduría
per parlar de vostra Mare;
amor y gracia y llum clara
de vos, Paráclit, voldria
per obsequiar María,
vostra Esposa Immaculada.

El temps s'era aproximat
que s'havia d'encarnar
el Verb Etern per salvar
la perduda humanitat;
la Suprema Trinidad
en consulta's va posar
perque havien de creyar
un ser privilegiat.

Un ser qu'era necessari
que fos exent de peccat,
que fos de tot lo creyat
un obra extraordinari;
puys'via d'esser sagrari
de l'Augusta Trinidad,
mare de la Santetat,
Correntora al Calvari.

Los tres resolts varen dir:
—Tots los més grans privilegis,
lo infús que hi ha en los misteris,
tot le hi hem de concedir,
perque de gloria ha d'omplir
el Cel y los hemisferis,
y los infernals imperis
ella els ha de destruir.

Repleguem la suma atesa
de los nostros atributs,
la bondat de les virtuts,
y lo gran de la grandesa,
y lo bell de la bellesa,
y demés escelsituts
y d'aqueixes plenituts
adotarem la Princesa.

El Pare, ab gran complacencia,
mentres li daven el ser,
li concedí'l seu poder,
y lo Fill la Sapiencia,
d'amor dons y escel'lencia
lo Esperit adornantle;
tot tres li darem l'aló,
y axi rebé l'existencia.

Fonch sumament santa y pura
aquesta concepció;
que, en quant a perfecció,
candor, gracia y hermosura,
supera la seva altura,
y no hi ha que duptarhó,
sense comparació,
si, tota altra criatura.

Quant de ses mans la dexaven
a l'instant de concebuda
minyoneta tan menuda,
uys fixos la se miraven;
deyen d'encants qu'estaven:
—¡Quina idea qu'hem tenguda!
¡quina obra tan avenguda!
es així com desitjavem!

Abans de causar efecte
la carnal naturalesa,
l'ompli de gracia y pureza
el Senyor en tot concepte,
y may ha tengut defecte
d'ignorancia ni flaqueza,
amb el cor d'amor encesa
a son Deu sempre directe.

Axi va ser preservada
d'aquella lley asquerosa,
universal y afrontosa
que té la nissaga humana:
sempre pura, immaculada,
verge, incorrupta y hermosa,
de totes la més ditxosa,
altament santificada.

Santificació admirable
tot per gracia especial,
perque fonch original
y també inalterable;
Ella es creyada impecable
d'una manera total,
y sempre aumentá'l cabal
de gracias imponderable.

La serp d'infern, atrevida,
li anava a tirá'l veri.
La minyoneta va di:
—Prest estarás arrendida;
mon pare t'ha maleida;
jo som qui t'he d'esbeltir.—
A n-el cap le va ferir,
y la dexá estormeida.

Els altres mals esperits,
quan veren aquelles coses,
qu'era tan destre amb ses obres,
quedaren tots atordits;
fugiren empegueits
com un esbart de terroles,
y a demanarli de nove
pus may se son atrevits.

Concepció de María,
moment d'eterna memoria;
viu resplandey dins l'istoria,
xalest'auba d'alegria,
qu'anunciaves el dia
del Sol de Justicia y Golria:
los mortals canten victoria
per tu, ¡infern rabia!

D'aquella concepció
festa a n-el Cel celebraren,
tots los ángels devallaren
a ferli sumissió.
Los temps de nostra avió
per patrona l'invocaren;
moltes gracias n'alcanzaren
per la nostra nació.

L'Esglesia, sempre guiada
de les clares llums del cel,
diu q'es tota amor y zel
aquesta gran reyna y mare;
y l'arma més ben trempada
per fer la guerra a Luzbel
es devoció feel
a la Verge immaculada.

Pio nové eminent,
de tant grossa santetat,
a dogma de fe ha passat
aquest misteri escel'lent;
y aquest sigle descreent
y d'espessa oscuritat
Deu Etern l'ha il·luminat
d'una llum tant resplendent.

¡Visca la Concepció!
¡que muyra la dolential
¡qu'esclafada del tot sia
la testa a n-el mal Dragol
y vos, Mare de l'amor,
Inmaculada María,
alcansaumos l'alegria
d'eterna salvació.

ANTONI VICENS SANTANDREU,
de Són Garbeta

Socialisme i proletariat

Tota sa agitació socialista entre s'element obrer gira demunt aquesta acusació formulada p'En Schaeffle: «Es capital es com una esponja que xucla sa suor des trebayador».

En Charles Marx pretén demostrar aquesta acusació ab sa seua teoria des plus-valor, segons la qual tot es profit o ganancia des capitalistes prové de sa diferencia entre es salari que's paga an ets obrers i es just valor des trebay des meteixos. Per manera que, segons aquesta teoria, tot lo que guanya es capital, es un robo fet an es trebay.

En Marx no concedeix cap dret ni cap valor, en sa producció economica, ni an es capital, ni a s'intel·ligencia, ni an ets instruments de trebay, ni a sa gestió comercial; no regoneix més factor econòmic que's trebay muscular.

D'aquesta teoria, que, per altre part, está fonamentada demunt ses doctrines d'ets economistes liberals, dedueixen es socialistes que es capital es

una sangonera des trebayador, i que s'imposa sa guerra des trebay contra es capital.

Veis aquí sa base de tots ets agravis des proletariat contra es patrons; veis aquí s'arma més poderosa per agitar i alsurar ses multituds obreres y per llansarles a sa lluita de classes i a sa guerra contra tot s'orde i regim econòmic i social existent; veis aquí, finalment, un d'ets arguments que pareixen més forts per demostrar sa necessitat i bondat des sistema socialista, o sia de s'organització colectivista des trebay, dins la qual ja serà impossible s'esplotació des débil de part des fort.

No seré jo que me declari satisfet de ses relacions actuals entre es capital i es trebay; no importa esser socialista per veure i confessar que s'imposen reformes que mos acostin més a s'ideal de justicia i caritat social; pero estic molt lluny de ses exegeracions socialistes.

En sa producció econòmica hi entren una partida de factors, i a cada un d'ells los toca una part des productes.

Pero no es això lo que jo vuy ara demostrar; lo qu'hem propòs es fer veure ab sa major evidència que's *socialisme*—com organizació social i política—constitueix sa més horrorosa de ses explotacions de sa misèria des proletariat.

En primer lloc, l'esplota, fent d'ella es suport de tota sa seua propaganda. «Es *socialisme*—diu es company Bebel—s'alimenta de sa misèria des proletariat».

En segon lloc, quant s'implantés es socialisme, s'esplotació de s'obrer seria més feresta que no es avuy.

Com es bo de veure, ab aquestes dues proposicions hi ha tela tayada per uns quants articlets. Convit idò es lectors de LA AURORA a llegir ets articlets que vendrán sobre aquests punts. Interessa sobre tot an ets obrers *revisar* qu'es això des *socialisme*, i no creure assetuaixí aqueix *redentors* des trebay, que lo primer que fan, es desertar de ses files obreres, per viure—no com es bons burghesos que trebayen y fan trebayar—sino com es burghès, que, deym ab bon mallorquí, *menja i beu i no fa res*.

Un bon exemple en tenui ab En Pau Iglesias, qui se passetja per Paris i per Lisboa gastant per bones fondes lo que pot treure de sa suor des seus biduins companys.

Pero... no passem s'arada devant es bous! Temps e-hi haurá per parlar de proposit d'aquestes y altres coses.

PETITOV.

En Juanet i es cavallet conseyer

(segueix)

Arriba's vespre, i s'entrega's gigant. Crida En Juanet, que ja tornava dur s'anell a un dit de sa mà. Le hi mira, le hi veu tot groc, tot lluent, i s'esclama:

—¡Venturós tu qu'has feta bonda! ¡venturós tu que no hos ubertes aqueixes tres cambres! ¡Creume sempre, i no t'quejarás de mil!

En Juanet no's treya des cap aquells dos germanets seus, penjats per una cama dins aquella cambra, i es seu cap no filava com s'ho faria per treure-los d'allà dins, que's gigant no se'n temés, i no le hi penjás a ell per compostura.

Apurat de tot, un dia se'n entra a sa cambra des cavall, que menjava paya es més descantat del mon, i ja li diu:

—No'm diries, cavallet, com e-hu hauria de fer per treure, sense que's gigant se'n temi, es dos germanets meus, qu'están penjats per una cama dins aqueixa cambra veynada?

—Jo t'ho diré qu'has de fer, diu es cavallet. Te'n vas a sa serp, qu'es segur que també t'está agrada perque la baratares de cambra i de past, i demanali que t'aydi.

En Juanet se'n hi va, i li conta tot es manifest.

—Res, diu sa serp, p'es favor que'm feres de passarme de s'altra cambra an aqueixa, ara jo't vuy fer lo que tu m'demanas.

Se'n van tots dos dins sa cambra encortinada d'al·lots penjats per una cama, degotant sanc.

Sa serp s'enfila an En Miquel, i li llepa una mica es front, i tot d'una ja'l

veren que reviscolava, fins que va haver reviscolat de tot. En Juanet el despenja, i allà l'haurieu vist an En Miquel sá i bo, com si may hagués tengut res de nou.

Llavo sa serp s'enfila an En Bielet, li llepa una mica es front, i tot d'una ja veren reviscolar aquell al·lotó. En Juanet el despenja, i En Bielet sá i bo ¡bots i xecalines! per allà dins.

A les-hores En Juanet pensá que lo millor era dir a sa serp que fés reviscolar tots aquells al·lots que hi havia penjats per una cama an aquelles parets. E-hu diu a sa serp, que va esser de tan bon manament que ja es partida llepa qui llepa fronts; i tants com en llepava, zas! ja véyeu un al·lot que reviscolava bil·lo bil·lo. En Juanet el despenjava, i aquell al·lot ¡bots i xecalines per allà dins!

—Que me'n direu? Ell dins una exhalació ja no'n hi va haver cap d'al·lot penjat an aquelles parets de sa cambra: tots varen haver reviscolat, i no hu volgueu sebre si'n feyen de bots i xecalines i si'n movien de rebumbori.

I allà tots aferrats a sa srrp donantli besades i besades i fentli moxonies i afalagadures. La tornaren a sa seua cambra, i En Juanet en fa sortir tota aquella al·lotea, i tanca en clau per por de sa por.

Se'n va an es cavallet, i li conta que sa serp, no sols li ha fets reviscolar es seus dos germanets, sino tots ets altres al·lots que hi havia penjats per una cama a ses parets d'aquella cambra.

—Bona l'heu fetal diu es cavallet. ¡No tenui altre remey tu i tota aqueix xinxa d'al·lotim que fogir d'aqueix castell més que depressa! Si es gigant, en venir a's vespre, vos hi troba, vos menja frita a tots.

—Ido ara meteix tocarem soletes! diu En Juanet.

—Es lo millor que poreu fer, diu es cavallet.

—Pero mira! diu s'al·lot an es cavallet. ¿I no voldries venir ab nostros?

—Ab tu sí, diu es cavallet; ab sos altres no. Tu lo qu'has de fer, enviar tots ets altres cadascú a ca-seua, i jo i tu mos ne anirem a córrer el mon.

—Si que m'agrada s'idea! diu En Juanet.

I ¿que fa ell? Se'n va an aquella al·lotea; i los diu que, si volen esser escápolis de ses uncles i de ses dents des gigant, es precis donarho tots a ses cames més que depressa, cadascú cap a ca-seua.

Tots estigueren conformes, i a l'acte li varen estrènyer fogint com e llonzins.

En Juanet comaná an En Miquel i an En Bielet que diguessen a son pare que no tengués ansia d'ell, que se'n anava a córrer el mon, i que ja s'arribarien a tornar veure an es seu dia.

En Miquel i En Bielet ja li varen haver copat de quatres cap a ca-seua, i En Juanet treu es cavallet de dins aquella cambra, s'hi posa demunt, i aquell animaló ja es partit trot-trot de d'allà, com un estel; i era mal de dir quin des dos anava més xelést i ajogassat. En Juanet o es cavallet, perque s dostoilt e-hi anaven mo.

—Bonol arriba a dir En Juanet, i ¿cap aont pegam?

—Cap allà ont vulgues, diu es cavallet. Ara jo trop que mos convé anar mosne a ca'l Rey, a veure si't vclen per criat; i si't volen, ja veurás com d'allà sempre treurem estella, perque ja's sap: *a lu mar gran e-hi ha el gran peix*. Allà, malament mos han de dir ses coses que sempre no hi poguem fer qualque tibada bona.

—Vaja, idò cap a ca'l Rey! diu En Juanet.

I es cavallet de d'allà cap a ca'l Rey.

E-hi arriben, i En Juanet demana per parlar ab sa Real Magestat.

Surt el Rey, i en Juanet ja li enfloca:

—Sr. Rey, si no li dic per que som vengut no hu sabrá.

—Homo, diu el Rey, tu li pègues a endevinar. Veyam per, qu'es qu'ets vengut.

—Jo le hi diré, diu En Juanet. ¡A veure si ha mester cap criat!

El Rey e-hu demana an es Major-dom, i tots dos l'aluyen bé an aquell bergantellot d'En Juanet, el troben ben prendor, i clouen sa barrina d'aquesta manera: qu'En Juanet e-hi es-

taria p'es pa i que ademés el vestirien i li mentendrien es *cavallet*.

—¡Per amor de Deu! diu aquest an En Juanet, no fases res may que no'm demans de consey a mi, si vols que mos vaja tot en candela!

—No passis ansia d'això! diu En Juanet. ¡No donaré una passa que no venga a dirtho abans.

Comensa En Juanet a servir a ca'l Rey; i, com en tot s'aconséyava ab so *cavallet conseyer*, no feya may cap errada ni cap punt escapat, i prompte va esser es criat més estimat de tots. I ets altres criats que tenien una enveja d'En Juanet que'ls alsava en pes.

Sobre tot, ell s'ensumaren tots i resolgueren posarli testimonis falsos i tirar-lo dins un enderivell que no'n pogués sortir.

Com ells sabien que'l Rey era lo més encarradis, i que, ab aficar bolenga, no hi havia qui'l girás, i que, si no li duyen lo que's passava p'es carabassot que li duguessen, el dimoni hi parava terverna i hi ballava de capoll, ¿que fan aquells grans polissardos de de criats? Se'n van an el Rey, i li diuen:

—Sr. Rey, ¿que no sap que's deixa dir En Juanet.

—Que? diu el Rey.

—Que's capaç de durli nn cavallet tot d'or, diuen es criats.

El Rey, com si hagués tengut foc dins ses sabates, crida En Juanet, i li enfloca aquesta:

—¿Vol dir te deixes dir qu'ets capaç de durme un cavallet tot d'or?

—Jo? diu En Juanet. Sr. Rey, me crega qu'es una berba que li han feta.

—Bona casta de berbes! diu el Rey.

¡Per berbes estam ara! Sobre tot, ses raons sien acabades: no't torns presentar devant es meus uys que no'm dugués es cavallet tot d'or.

En Juanet ja es partit cap an es *cavallet conseyer*, li conta's manifest, i es cavallet diu:

—Pose't demunt mi, sortiguem de la Ciutat, donam una bona parada fins que seré blanc de sa sabonera que'n sortirà de tot es cos; done'm cap aquí, i ab arribar, tornaré tot d'or. M'entregues a les-hores an el rey, i dins set dies tornaré esser axi com som ara, i el Rey no sabrá per ont li haurá descomparegut aquell cavallet d'or.

En Juanet e-hu fa així. Treu es *cavallet conseyer* de s'estable, s'hi posa demunt, i cap a sortir de la Ciutat més que de pressa! Com n'es fora, ja li dona per un pla grandios que hi havia, llis com sa má sense cap pedra.

—¡Ua cavallet meu! se posa a cridar En Juanet. ¡Ua petit! ¡depressa, que s'olla vessa! ¡Treu tot s'estam per amor de Deu! ¡Féhu de tot, pero de tot! ¡De quatres, cavallet, més que de quatres! ¡No basta's correr! ¡has de volar! ¡Cavallet meu! ¡cavallet meu!

I heu de creure i pensar qu'aquell cavallet ja es partit de quatres tant com en poria treure per dins aquell pla, i ¡jala de d'allà com un llamp! Semblava que s'havia d'estellar de tant granat que s'estamantjava; i En Juanet que s'havia d'aferrar ben fort i ferho de tot per no botir de dalt sa sella. I es diantre de cavallet, com més anava, més reprenia encara, més brunent i més afuat anava.

Ab aixó comensa a brollar de suor per tot el cos, i al punt sa suor ja va esser sabonera, i aquell animaló quedá tot blanc de tanta sabonerada.

Aquí En Juanet el gira cap a la Ciutat, ab quatre llongs e-hi son; i, just com arribaven devant ca'l Rey, cop en sec es cavallet s'atura, com si fos romás sembrat. Ja no era de carn i os; ja era tot d'or.

En Juanet així meteix quedá fret, i ab sos cabeyes drets de veure allò.

I ¿que fa ell? Pega bot de sa sella, i ¡cap an el Rey!

L'aglapeix, i li diu:

—Senyor Rey, aquí defora, a sa carrera, té's cavall tot d'or!

—¿Que me dius? diu el Rey tot esglayat.

—Lo que sent, diu En Juanet. ¡Que surta, si es servit, i el veurá!

El Rey surt, i me troba a sa carrera aquell cavall tot d'or.

Llavò sí que hi romangué el Rey fora de sí, sense paraula.

Des cap d'una estona s'esglay li espassa, i fa posar aquell cavall tot d'or dins una torre que tenia, qu'eren

set torres, una dins s'altra, cada una ab unes portes d'auzina d'un pam de gruixa, tancada ab set forreyats; i tot per que no le hi prenguessen an aquell cavall tan preciós. I es rest de claus el se va fer dur dins sa seua meteixa cambra, i ¡alerta que negú le hi tocás!

Cada dia feya obrir tot aquell portam per anar a contemplar tot embadalit es cavall tot d'or. I heu de creure i pensar que's dia que feya set, va trobar es niu buyt, es cavall tot d'or no hi va esser ni rastre.

¡O quin enuig en va prendre'l Rey! Se'n cuydá a morir! I per pitjor no poria donar sa culpa a negú, perque vejam ¿qui hi havia d'esser entrat més qu'ell i es criats qu'anaven ab ell per obrir dins aquelles set torres una dins s'altra, tancada cada una ab unes portes d'auzina d'un pam de gruixa i ab set forreyats ben re-de-gruixats, i ell que guardava es rest de claus dins sa seua meteixa cambra?

Durá una partida de dies que'l Reyna no estava per res, ni menjava ni bevia, ni poria aclucar ets uys per dormir de dia ni de nit.

Mentres tant En Juanet tornava anar ben xelést perque's *cavallet conseyer* li havia tornat comparèixer, es dia meteix que's cavall tot d'or descomparegué de dins sa torre que'n feya set, una dins s'altra, tancades totes ab unes portes d'auzina d'un pam de gruixa ab set forreyats de ferro ben re-de-gruixats.

(seguirá)

JORDI DES RECÓ

¿E-hu sentiú, anticlericalexos?

¿No mos retreys voltros sovint lo avensats que son ets inglesos i que son una gent tan ilustrada i tan progressiva? Es ver que hu son, i una mica més que no voltros; per això son més religiosos; per això es Catolicisme, que voltros duys tan cuastra, a Inglaterra va tan quart creixent. Basta dir que just dins «deu anys» s'hi son convertits an es catolicisme 446 Ministres protestants, 417 Diputats, 205 Militars, 164 escriptors, 129 missers i 66 Metges. I d'aqueys convertits, 209 se son fets capellans i 159 son entrats a Ordes Religioses. Ah idò? Això fan ets inglesos ab so Catolicisme!—Aquestes claricies les prenim des nostro bon confrare «El Anunciador» de disapte passat.

Seeció local

Aquesta setmana es passada a millor vida Sor Maria de Lourdes natural de St. Llorens des Cardassar, monja des convent de la Sagrada Família. Que'l Bon Jesús l'haja trobada en estament de gracia y al Cel la vegem ¡Amen!

Son estats poch es dies d'aquesta setmana que no haja plogut; y així no porrem queixarnos ¡per falta de saó. Gracies a Deu aquest any es sembrats, com també ses pestures, son de lo mes sá. Si tot l'any es així, y s'aygo no falta, s'anyada es segura.

Es qui tenen figueres, no poren tenir enveja an es qui tenen amel·lers, per lo quant ses figues, o sien es rullons, han arribat anar a nou pessetes. Es hora de treuremos sa vessa, y tractar lo més bé que sapiguem ets arbres, sien de sa classe que sien, ja que sa nostra *roqueta* es terreny abilíssim per tota classe d'arbres, cada qual an es seu lloch. Vaja idò voltros que tenui finques plenes de tals amiechs, ¡fora son i anau vius! Voleu covirlos molt de fruyt. Daulos femada química; y, si están a terra de blanquer, sulfat de ferro. Aquest te sa ventatge de que quant se fon, dona es dotze per cent d'acid sulfúrich, y bastant d'acid carbónich; y, com aquest dos ácidos ataquen es fosfats naturals que té sa terra y los fan solubles, bastantes vegades, tirant sulfat de ferro, tenui superfosfat sense costarvos res directament.